

Το έπος του '40 και η φρίκη του υψώματος 731

Στις Απριλίου 1939 οι Ιταλοί μελανοχίτωνες κατέλαβαν τα Τίρανα και σε λίγες μέρες ολοκλήρωσαν την κατάληψη της Αλβανίας χωρίς να καταβληθεί καμιά αντίσταση από τους Αλβανούς, εκτός από περιορισμένες συγκρούσεις στην απόβαση των Ιταλών. Αυτό το γεγονός «πύκνωνε τα σύννεφα» για τα αναμενόμενα δεινά για την Ελλάδα.

Ο Διοικητής της 8^{ης} Μεραρχίας (VIII) με έδρα τα Γιάννενα, Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, εμπειρότατος πολεμιστής και μεγάλος πατριώτης, το κατανόησε παρά πολύ καλά αυτό, έγκαιρα και έπραξε τα δέοντα. Ετοίμασε στρατό και λαό για την επικείμενη, αναπότρεπτη επίθεση των Ιταλών εναντίον της πατρίδας μας.

Η Απόφαση για την επίθεση κατά της Ελλάδας πάρθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1940 στο γραφείο του Μουσολίνι.

Οι υπερασπιστές της Ελλάδας ήταν:

- Στην Ήπειρο η VIII Μεραρχία (υπό τον Υποστράτηγο Χαράλαμπο Κατσιμήτρο) (Από το Ιόνιο μέχρι το όρος Σμόλικα).
- Στην περιοχή της Δ. Μακεδονίας (από το όρος Σμόλικας μέχρι τη λίμνη Μ. Πρέσπα (υπό τον Αντιστράτηγο Πιτσίκι Ιωάννη).
- Το Β' Σώμα Στρατού με έδρα τη Λάρισα (Αντιστράτηγος Δ. Παπαδόπουλος)
- Το Γ' Στρατού με έδρα τη Θεσσαλονίκη (Αντιστράτηγος Γ. Τσολάκογλου)
- Το Απόσπασμα της Πίνδου με έδρα το Επταχώρι (Κ. Δαβάκης).

Η εισβολή ξεκίνησε το πρωί της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940. Ο Αγώνας άνισος και ποιοτικά και ποσοτικά, σε βάρος των Ελλήνων. Η Αντίσταση και οι ηρωικές πράξεις των πατεράδων μας ήταν πέρα από κάθε ανθρώπινη φαντασία, ασύλληπτες. Κατάφεραν, κάτω από το διαρκές ξερατό των πύρινων βλημάτων από τα αεροπλάνα και τα άρματα των μελανοχιτώνων, το απίστευτο κατόρθωμα της αναχαίτισης της αρχικά και τους αρχικά και της καταδίωξής τους μετά από λίγες μέρες.

Στις 21 Νοεμβρίου λευτέρωσαν τη Κορυτσά!

Η πρώτη ελεύθερη πόλη από την κατοχή φασιστών.

Ο Αγώνας συνεχίστηκε, σκληρότατος, φονικότατος, ηρωικότατος και από τις δύο πλευρές, μέσα στα χιόνια, (με τις ψείρες στα σώματα των Ελλήνων) με ακρωτηριασμούς από τα κρυοπαγήματα, με απίστευτο πόνο.

Έτσι οι Ιταλοί μη πιστεύοντας στη φρίκη που τους βρήκε στο μέτωπο της Αλβανίας, ετοιμάζουν τη μεγάλη «Εαρινή» επίθεση στις 9 Μαρτίου 1941, παρουσία του Μουσολίνι.

Αναμένοντας εντυπωσιακή νίκη, εκδήλωσαν επίθεση σε περιορισμένο μέτωπο 6000 μέτρων, μεταξύ των ποταμών Αώου και Άξου. Είχε προηγηθεί έντονος βομβαρδισμός των μετόπισθεν ιδιαίτερα στις 8 Μαρτίου.

Η αναμενόμενη μεγάλη Ιταλική Επίθεση εκδηλώθηκε στις 6.30 της 9^{ης} Μαρτίου 1941, σε όλο το μέτωπο των 6.000 μέτρων.

Σφοδρότατη ήταν η επίθεση εναντίον του ηρωικού υψώματος 731, κομβικό σημείο για τον αντικειμενικό στόχο των Ιταλών που ήταν τα Γιάννενα, του οποίου οι υπερασπιστές με αγώνα "εκ του συστάδην" αποδεκάτισαν τους επιτιθέμενους και τους ανάγκασαν να αποσυρθούν.

Θα μείνουμε μόνο στο 731 ύψωμα μήπως και προσεγγίσουμε κάπως το μέγεθος του έπους του 1940.

Στις 6.45 λοιπόν της 10^{ης} Μαρτίου, με καταιγιστικά πυρά οι Ιταλοί επανήλθαν επιτιθέμενοι στο μέτωπο των 6000μ. Οι επιθέσεις εναντίων του 731 υψώματος (και των άλλων) κράτησαν όλη την ημέρα, αλλά υποχώρησαν με σοβαρότατες απώλειες. Το ίδιο σκληρή ήταν η τύχη τους όταν στις 4.30 το πρωί της 3^{ης} μέρας άρχισαν την κύρια προσπάθειά τους εναντίον του 731.

Στις 10.45 αυξήθηκε ο βομβαρδισμός του υψώματος.

Στις 00.45 της 12^{ης} Μαρτίου εκδηλώθηκαν νέα ιταλική επίθεση κατά του υψώματος 731, χωρίς αποτέλεσμα.

Στις 5.30 μέχρι 6.45 οι Ιταλοί αποκρούστηκαν με τις χειροβομβίδες και τις λόγχες των Ελλήνων.

Η 4^η ημέρα έληξε επίσης με πλήρη αποτυχία των Ιταλών.

Την επομένη, μέχρι το μεσημέρι, το μέτωπο της I Μεραρχίας παρουσίαζε συνήθη δράση βομβαρδισμού πυροβολικού και όλμων.

Στις 15.30 εκτοξεύτηκε ισχυρότατη επίθεση κατά του υψώματος 731 όσο και κατά του Μπρέγκου Ραπίτ (ή ύψωμα 717).

Ταυτόχρονα πετούσαν 31 αεροπλάνα διώξεως που συνόδευαν 4-5 πεντάδες βομβαρδιστικών και βομβάρδιζαν θέσεις του πυροβολικού και των εφεδρειών, ενώ πυροβολούσαν αδιάκοπα τα τμήματα της γραμμής μάχης.

Στις 18.00 οι Ιταλοί εκτόξευσαν την 13^η στη σειρά επίθεση πυροβολικού η οποία και πάλι αποκρούστηκε. Το ίδιο επαναλήφθηκε την 5^η μέρα.

Το πρωί της 14^{ης} Μαρτίου ξανάρχισε σφοδρός βομβαρδισμός πυροβολικού μέχρι τις 10.00 π.μ. οπότε οι Ιταλοί εξαπέλυσαν και πάλι ισχυρότατη επίθεση κατά του υψώματος 731 και του Μπρέγκου Ραπίτ μέχρι τις 12.30 η οποία αποκρούστηκε με σοβαρότατες απώλειες. Ο βομβαρδισμός συνεχίστηκε και στις 15.00 εξαπολύθηκε νέα επίθεση, η 15^η εναντίων του 731.

Ο αγώνας υπήρξε σκληρότατος με εναλλασσόμενες φάσεις μέχρι τις 17.00 και 1^η φορά οι Ιταλοί «έβαλαν πόδι» στις πρώτες γραμμές του 731 αλλά για πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Το δάσος που κάλυπτε τα υψώματα 731 και 717 (Ραπίτ) εξαφανίστηκε σαν να είχε προηγηθεί ολική υλοτομία και το χώμα είχε ανασκαφεί από τους βομβαρδισμούς.

Τη επόμενη μέρα μετά της 13.00 άρχισε πάλι να βάλλει ξανά το εχθρικό πυροβολικό μέχρι της 18.30. Στις 20.00 επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά κατά του 731 χωρίς προπαρασκευή πυροβολικού. Η επίθεση αποκρούστηκε περί της 21.00 με χειροβομβίδες και άμεσες αντεπιθέσεις. Οι απώλειες και από τις 2 πλευρές ήταν σημαντικές.

Η παταγώδης αποτυχία της έβδομης ημέρας (15 Μαρτίου) ήταν καθοριστική.

Μετά τριήμερη ανάπαυλα, στις 19 Μαρτίου οι Ιταλοί εκτόξευσαν την 18^η επίθεση του 731, με ελαφρά άρματα μάχης: τα 2 κατακρημνίστηκαν, 1 καταστράφηκε και τα άλλα υποχώρησαν στη βάση εξορμήσεως τους.

Στις 9.30 της 22ας Μαρτίου παρουσιάστηκε στις Ελληνικές γραμμές προ του 731 ομάδα Ιταλών κηρύκων από 3 στρατιωτικούς ιερείς και αριθμό τραυματιοφορέων.

Πρότειναν εκεχειρία 4- 6 ωρών για τον ενταφιασμό των νεκρών. Στο τόπο των μαχών αντίκρισαν ένα μακάβριο και φρικιαστικό θέαμα στα υψώματα 731 και 717 σε μέτωπο 150μέτρων . Η επιφάνεια ήταν καλυμμένη με πτώματα σε σωρούς με αποκομμένα μέλη Ελλήνων και Ιταλών πολεμιστών! Εκεί οι Ιταλοί έστησαν μνημείο πεσόντων που το ονόμασαν «Ιερή ζώνη», για να θυμόμαστε τις συνέπειες του

φρικιαστικού πολέμου, που όλοι μας ευχόμαστε ποτέ να μην ξαναγίνει. Οι επιθέσεις συνεχίστηκαν.

Οι απώλειες των ελληνικών ομάδων, έλαβαν μέρος στον αγώνα για την απόκρουση της «Εαρινής» ιταλικής επίθεσης, ανήλθαν σε 47 αξιωματικούς και 1196 οπλίτες νεκρούς, σε 144 αξιωματικούς και 3872 οπλίτες τραυματίες και σε 42 οπλίτες αγνοούμενους. Τις σοβαρότερες απώλειες είχε η Ι Μεραρχία, η οποία δέχτηκε το κύριο βάρος της ιταλικής επιθέσεως.

Οι απώλειες των Ιταλών κατά την ίδια περίοδο, ξεπέρασαν τους 11.800 νεκρούς και τραυματίες. Εξάλλου ο αριθμός των Ιταλών αιχμαλώτων από τις 7 Ιανουαρίου μέχρι το τέλος Μαρτίου 1941 ανήλθε σε 189 αξιωματικούς και 7645 οπλίτες.

Παρά την ηρωική στάση των μαχητών του ο Μουσολίνι βεβαιώθηκε για τη παταγώδη αποτυχία το πρωί της 21^{ης} Μαρτίου ταπεινωμένος και απογοητευμένος αναχώρησε από το αεροδρόμιο των Τιράνων για τη Ρώμη.

Το ύψωμα 731 βρισκόταν περίπου 60 χλμ από τα σύνορα της χώρας μας, στο χώρο της Αλβανίας! Ο Μουσολίνι πείστηκε ότι, παρά την υπεροχή του σε πολεμικά μέσα, παρά τις μεγάλες θυσίες και την πολύ ηρωική προσπάθεια των στρατευμάτων του, πως δεν θα μπορούσε να πετύχει αποφασιστικό αποτέλεσμα.

Οι Έλληνες όπως και οι Ιταλοί «μετρούσαν τη φρίκη τους» σε πτώματα, σε τραυματίες, σε ακρωτηριασμούς από τα κρουαγήματα, σε απίστευτες καταστροφές. Αναμνήσεις υπερβολικού ηρωισμού και από τις δύο πλευρές των μαχόμενων, Ελλήνων και Ιταλών, που ευχή όλων μας είναι να μην επαναληφθούν ούτε στον ελάχιστο βαθμό και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει αδιάκοπα να προσπαθούμε.

Σε μια ενωμένη Ευρώπη, που έχει βγει από εκατομμύρια νεκρούς τραυματίες του 20^{ου} αιώνα και όλων των περίπου 20 προηγούμενων αιώνων, πρέπει να αγωνιζόμαστε για διαρκή ειρήνη, συνεργασία και αλληλεγγύη εκτιμώντας τα αγαθά και τα θετικά του σημερινού Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

Στέλιος Ν. Μπακούλας

Πηγές:

1. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους: Εκδοτική Αθηνών.
2. Επίτομη Ιστορία του Ελληνοϊταλικού και του γερμανικού πολέμου 1940-1941. Γενικό Επιτελείο Στρατού. Εκδ. Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού. Αθήνα 1985
3. Αλέξανδρου Λαγκαδά : Αλβανία 1940 – 1941 Αναμνήσεις ενός πολεμιστή . Εκδόσεις «ΘΕΟΓΝΙΣ»